

הנודר מן הירק פרק שביעי נדרים

(א) [מ"ק יג:]. (ב) [ע' נע] וסופת ר"ה יב. ד"ה תנא, (א) [ג'ל ומשך הכל לרוב וגו']. (ד) [בשאלות פ' גאט פי קהא איתא וכל תבואת שדה אמר אבי וכו' וזה תבין פי הר"ן ד"ה הכנו]. (ה) [ג'ל ממנתא]. (ו) עירובין מה. [ע"ש כמה שייחס]. (ז) [נקודין לו: וטע סמני וע' מוס' מיר כד: ד"ה אמר שמואל וכו' פירוש על זה]. (ח) [גירסת הערוך בערך שקף ב' ששוקפין וכו'א בשאלות פסקת טעם סימן קכ"א]. (ט) [שנת ע"ו].

תורה אור השלם

1. ובפרקי הירק הירב בני ישראל ראשית דגן תירוש ויצהר ודבש ועשר תבואתן פורה ומעשר הבל לרוב הביאה:
2. דברי הימים ב לא ה (יח) בכ"ר פקודיה שורש פקודיה נד"ר העם במחוקק במשפחת הממון: (ט) ומתקנה נחליאל ומנהל: (ט) במו"ק כ"א יח-ט.
3. ומתקנות הביא אשר בשדה מואב ר"ש הפסוק ונשקפה על פני הישימן: במדבר כ"א כ

הגרות הב"ח

(א) גמ' תנא נמי הכי ושוין: (ב) רש"י ד"ה ר' מאיר וכו' בכל מין דמדינת דרגן משמע: (ג) ד"ה אמר אבי לעולם דגן כל דמדינת משמע ה"ס: ואחי' מ"ה מאי ופקין וכו' מילי דמדינת ה"ס: ואחי' מ"ה דלג משמע כל מילי אלא: (ד) ד"ה ותבואת וכו' מחמת תבואה קאמר וריקור תבואה ה"ס: (ה) ד"ה תלפ"א שבעה לו: (ו) ד"ה ששוקפין כ"י כמו השקוף. כ"כ ע"ל בעירושו סוף פ"ט:

מוסף רש"י

הדין מיוצג דמי למויגא דרבא כו'. רב יוסף כגי נהור הוא ולא היה רוחא והכירו בעטם היין שהוא מוג', לפי שהיה ממי' רב יוסף במגו' של רבא מתלה שיהיה בקי ליתן מיס גמדה (ערו'בין ט.ד).

מתני' אלא מחמשה מינין. חטה ושעורה וכוסמין ושיפון ושבלת שועל: רבי מאיר אומר כו'. זהא ודאי מודינא לך שהנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשה מינין אבל הנודר מן הדגן אסור בכל מין דמדינת (ט) משמע דבר שעושין ממנו כרי ופול המצרי יבש עושין ממנו כרי ולהכי אסור: **גמ'** למימרא דדגן. וחי' צמעט מן התורה ואפי' משאר מינין מדקמני הנודר מן הדגן אסור בכל: **וכפרון הדני**. כלומר קיבלו עליהם תקנתא של חזקיהו לעשר הכל כדכתיב הכנו בני ישראל וגו' אי אמרת שבלמא דדגן לא משמע אלא מחמשה מינין היינו דלמא קרא למימר הכנו בני ישראל דלפי' דבר שלא נחייב צמעט מן התורה כגון שאר מיני דמדינתו היו מעשרים כדי להחזיק בתקנה אלא אי אמרת דגן כל מיני דמדינתן משמע מאי ופקין דהכנו הכנו כלומר מה וסיפוי על מנה שכתבו צמורה: **אמר אבינו** (ו) כל דמדינתן משמע ומאי ופקין דהכנו להימיו פירות האילן וירק שהכנו זו בני ישראל ליתן מהן מעשר דמדאורייתא לא מחייב צמעט אלא מידי דמדינתן דלא משמע אלא מחמשה מינין: **ששאלה השדה לרוב**. אלמא דתבואה משמע כל מילי דלא דכתיב ותבואת השדה לאו מחמשה מינין (י) דליקרו תבואה: תבואה סתם לא משמע אלא מחמשה מינין תבואת השדה משמע כל מידי הגדל מן השדה: פקיד. לזה צנוואמו: **היני מיקריא**. כלומר ממה אגבה אותו ממון: **אלא מחמשה מינין**. ואינו גובה אלא מחמשה מינין: **עלנא**. משמע כל מילי שעולה ומשכח ואפי' משאר פירות שמשכחין לזה לגבות מהן: **אהדרוה לקמיה דרבא**. לאותה תשובה: **שכר בחיס ושכר ספיוות**. גובה מהן או לא: **מי אמריתן כיון דפחטן**. שמתסרתין כל זמן שמתישנין: **לאו עלנא**. מיקרו שאין עולה ומשכחין על גבי מינייהו: **או דילמא כיון דלא ידיע פחטיהו**. שעל יד על יד מתחסר ואינו ניכר פחיתותו להדיא והואיל ונטול הימנו שכר עולה ומשכחין הוא ויהו ליה מההוא אגרא: **אמרוה קמיה דרב יוסף**. הא דלמנר רבא דהא לא מיבעיא ליה דעלנא כל מידי משמע רבא דמי למויגא דרבא. שכשהיה רבא לומד לפניו היה מוגז עליו: **לא תסיב ארבעין כו'**. לפי שהגיס לבו שאל לו מקרא זה כדי להשפיל דעמו: **כמדבר שהוא מופקר לכל**. נעשית לו התורה כמו נחליאל. (ט) נחליאל. (ט) נחליאל.

מתני'

הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש דברי רבי מאיר והכ"א אינו אסור אלא בחמשת המינין רבי מאיר אומר הנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשת המינין אבל הנודר מן הדגן אסור בכל ומותר בפרות האילן ובירק: **גמ'** למימרא דדרגן כל דמדינתן משמע מתיב רב יוסף וכו'פירון הדבר הרבו בני ישראל [ראשית] דגן תירוש ויצהר וכל תבואת שדה (ט) לרוב וגו' ואי אמרת דגן כל דמדינתן משמע מאי כפרון הדבר הרבו אמר אבי לאתיי פירות האילן וירק: ר' מאיר אומר הנודר מן התבואה וכו': אמר ר' יוחנן הכל מודים בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מחמשת המינין תניא נמי הכי (ט) שוין בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מה' המינין פשימא מהו דתימא תבואה כל מילי משמע קמשמע לן דלא משמע כל מילי מתיב רב יוסף וכו'פירון הדבר הרבו בני ישראל כו' אמר רבא תבואה לחוד תבואת שדה לחוד בר מר שמואל פקיד דליתגון תליסר אלפי זוזי לרבא מן עללאת דנהר פניא שלחה רבא לקמיה דרב יוסף עללאת היכי מיקריא אמר רב יוסף (ט) מתניתין היא ושוין בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מחמשת המינין א"ל אבי

מתני' הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש. לכוין דמדינתן שעושין ממנו דגן סבירא ליה לר' מאיר דדגן מיקרי: **גמ'** וכפרון הדני. מקרא הוא גד"ה. דבימי חזקיהו לא היו זריזין להפריש תרומות ומעשרות עמד חזקיהו ותקן שיביאו אותם בית ה' וכתיב וכפרון הדני הדבר שמתחוקק וצברה תקנתא על חזקיהו: **הכנו בני ישראל וגו'** ואי אמרת דגן כל דמדינתן משמע מאי וכל תבואת השדה. דהא כל דמדינתן הוו בכלל דגן ואם כן כל תבואת השדה בכלל: **לאסויי פירוש האילן וירק**. שאין עושין דגן מהן: **הכל מודים בנודר מן התבואה וכו'**. דלע"ג דתני לה צממתיתין בלשון יחיד דכרי הכל היא: **מהו דסימא תבואה כל מיני משמע**. מדמתרגמינן עלנא ועלנא משמע כל מילי כדאמריתן לקמן: **בר מר שמואל פקיד וכו'** עלנא היכי מיקריא. שלא היה לו לרבא לטעול אלא מעלנא שייך לו [בר] מר שמואל: אינו אסור אלא בחמשה המינין. והוא סבירא ליה לרב יוסף דכוין דעלנא תרגום תבואה הוא חמשת המינין בלחוד משמע: **עלנא כל מילי משמע**. דעלנא לשון ביאה והכנסה ושכח: **הדין מוגזא דמי למויגא דרבא דרב יוסף כו' המא**. דמזוג על חד תלתא מילי דרבא הוא דלמנר (ט) כל חמרא דלא דרי על חד תלתא מילי לאו חמרא הוא: **מאי דכתיב ומדבר מנסה**. נמכוון רב יוסף להזהיר רבא שיהא שפל רוח ציית: כל

משמע. בלשון בני אדם: **מאי וכפרון הדני**. רבי מאיר אומר הנודר מן הדגן אסור בכל מין דמדינתן משמע מאי ופקין דהכנו הכנו כלומר מה וסיפוי על מנה שכתבו צמורה: **אמר אבינו** (ו) כל דמדינתן משמע ומאי ופקין דהכנו להימיו פירות האילן וירק שהכנו זו בני ישראל ליתן מהן מעשר דמדאורייתא לא מחייב צמעט אלא מידי דמדינתן דלא משמע אלא מחמשה מינין תבואת השדה משמע כל מידי הגדל מן השדה: פקיד. לזה צנוואמו: **היני מיקריא**. כלומר ממה אגבה אותו ממון: **אלא מחמשה מינין**. ואינו גובה אלא מחמשה מינין: **עלנא**. משמע כל מילי שעולה ומשכח ואפי' משאר פירות שמשכחין לזה לגבות מהן: **אהדרוה לקמיה דרבא**. לאותה תשובה: **שכר בחיס ושכר ספיוות**. גובה מהן או לא: **מי אמריתן כיון דפחטן**. שמתסרתין כל זמן שמתישנין: **לאו עלנא**. מיקרו שאין עולה ומשכחין על גבי מינייהו: **או דילמא כיון דלא ידיע פחטיהו**. שעל יד על יד מתחסר ואינו ניכר פחיתותו להדיא והואיל ונטול הימנו שכר עולה ומשכחין הוא ויהו ליה מההוא אגרא: **אמרוה קמיה דרב יוסף**. הא דלמנר רבא דהא לא מיבעיא ליה דעלנא כל מידי משמע רבא דמי למויגא דרבא. שכשהיה רבא לומד לפניו היה מוגז עליו: **לא תסיב ארבעין כו'**. לפי שהגיס לבו שאל לו מקרא זה כדי להשפיל דעמו: **כמדבר שהוא מופקר לכל**. נעשית לו התורה כמו נחליאל. (ט) נחליאל. (ט) נחליאל.

מי דמי תבואה לא משמע אלא מחמשת המינין עללאת כל מילי משמע אהדרוהו לקמיה דרבא אמר הא לא קא מיבעיא לי דעללאת כל מילי משמע הדא הוא דאיבעיא לי שכר בתים ושכר ספיוות מאי מי אמריתן כיון דפחטן לאו עללאת היא או דילמא כיון דלא ידיע פחטיהו עללאת היא אמרוה רבנן קמיה דרב יוסף אמר וכו' מאחר דלא צריך לן אמאי שלח לן איקפד רב יוסף שמע רבא (ט) ואתא לקמיה במעלי יומא דכפורי אשכחיה לשמעיה דהוה קא מזוג קמיה כסא דחמרא אמר ליה הב לי דאמזוג ליה אנא ירב ליה וקא מזוג איהו כסא דחמרא כי קא שתי אמר הדין מיוגא דמי למויגא דרבא בריה דרב יוסף בר חמא אמר ליה הוה ניהו אמר ליה לא תייתיב אכרעך עד דאמרת לי פירושא דהדין מילתא מאי דכתיב (ט) ומדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות א"ל כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה שנאמר ומדבר מתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם הגביה עצמו הקב"ה משפילו שנאמר (ט) ומבמות הגיא ולא עוד אלא (ט) ששוקעין אותו בקרקע שנאמר (ט) ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו שנאמר

ללא תסיב ארבעין כו'. לפי שהגיס לבו שאל לו מקרא זה כדי להשפיל דעמו: **כמדבר שהוא מופקר לכל**. נעשית לו התורה כמו נחליאל. (ט) נחליאל. (ט) נחליאל. (ט) נחליאל.

משמע. בלשון בני אדם: **מאי וכפרון הדני**. רבי מאיר אומר הנודר מן הדגן אסור בכל מין דמדינתן משמע מאי ופקין דהכנו הכנו כלומר מה וסיפוי על מנה שכתבו צמורה: **אמר אבינו** (ו) כל דמדינתן משמע ומאי ופקין דהכנו להימיו פירות האילן וירק שהכנו זו בני ישראל ליתן מהן מעשר דמדאורייתא לא מחייב צמעט אלא מידי דמדינתן דלא משמע אלא מחמשה מינין תבואת השדה משמע כל מידי הגדל מן השדה: פקיד. לזה צנוואמו: **היני מיקריא**. כלומר ממה אגבה אותו ממון: **אלא מחמשה מינין**. ואינו גובה אלא מחמשה מינין: **עלנא**. משמע כל מילי שעולה ומשכח ואפי' משאר פירות שמשכחין לזה לגבות מהן: **אהדרוה לקמיה דרבא**. לאותה תשובה: **שכר בחיס ושכר ספיוות**. גובה מהן או לא: **מי אמריתן כיון דפחטן**. שמתסרתין כל זמן שמתישנין: **לאו עלנא**. מיקרו שאין עולה ומשכחין על גבי מינייהו: **או דילמא כיון דלא ידיע פחטיהו**. שעל יד על יד מתחסר ואינו ניכר פחיתותו להדיא והואיל ונטול הימנו שכר עולה ומשכחין הוא ויהו ליה מההוא אגרא: **אמרוה קמיה דרב יוסף**. הא דלמנר רבא דהא לא מיבעיא ליה דעלנא כל מידי משמע רבא דמי למויגא דרבא. שכשהיה רבא לומד לפניו היה מוגז עליו: **לא תסיב ארבעין כו'**. לפי שהגיס לבו שאל לו מקרא זה כדי להשפיל דעמו: **כמדבר שהוא מופקר לכל**. נעשית לו התורה כמו נחליאל. (ט) נחליאל. (ט) נחליאל.

ה א ב ג מ"י פ"ט מהל' נדרים ה"ע ט"ש"י י"ד סי' ר"ח סעי' י"ז:

תוספות

מתניתין אסור בפול המצרי. דכל מידי דלדינתן משמעדין אומן ככרי נקרא דגן: וכפרון הדני. פסוק הוא דכרי הימים שתיקן חזקיהו שיביאו המעשרות לאור לבית המקדש וכפרון תקמוהו הכנו בני ישראל מעשר דגן מירוש ויצהר וכל תבואת שדה וכו' וישתתף ק"ד לכל תבואת שדה כלומר כגון פול המצרי סביפא דקרא סמין דכתיב כל תבואת שדה לרוב וגו' דגן כל מילי דלדינתן משמע ל"ל מליכת כל תבואת שדה וכו' דגן דכתיב באורייתא מעשר דגן לא משמע אלא ר' מינין מירוש הוא דכרי הימים משמע כל מילי דלא בלשון בי"א משמע כל מידי דלדינתן הוא נמי משמע כל מילי: **הבל מודרי**. אפילו דגן שאין אסור אלא מה' מינין: **מתיב רב יוסף**. ו"ה לרבי דהוא משמע כל מילי: **עללאת**. כל מין דמדינתן משמע: **הא לא מביעיא ליה**. דכל פירות חזקיהו עללאת כל דבר אולתין מקרי עללאת וכן שאר נכסין דעללאת מידי דהוא ענין משמע כ' קמיעיבא ליה שכר בתים שכר ספיוות מי אמריתן כיון דכתיב ופחטן פחטיהו וכו' דלא ידיע פחטיהו: **פי ששוקעין אותו** משמע וזמון שפוחטין על מעט וזמון שפוחטין על מעט וזמון ואיקרי עללאת: **שהוא מופקר לכל**. שיהיה מופקר לכל: **ששוקפין**. לשון חסוקפה הנדרסת:

פירוש הרא"ש

מתני' אסור בפול המצרי יבש. דגן כל מיני דמדינתן משמע שישין ממנו כרי והכנו מן הדגן אסור בכל מין דמדינתן משמע מאי ופקין דהכנו הכנו כלומר מה וסיפוי על מנה שכתבו צמורה: **אמר אבינו** (ו) כל דמדינתן משמע ומאי ופקין דהכנו להימיו פירות האילן וירק שהכנו זו בני ישראל ליתן מהן מעשר דמדאורייתא לא מחייב צמעט אלא מידי דמדינתן דלא משמע אלא מחמשה מינין תבואת השדה משמע כל מידי הגדל מן השדה: פקיד. לזה צנוואמו: **היני מיקריא**. כלומר ממה אגבה אותו ממון: **אלא מחמשה מינין**. ואינו גובה אלא מחמשה מינין: **עלנא**. משמע כל מילי שעולה ומשכח ואפי' משאר פירות שמשכחין לזה לגבות מהן: **אהדרוה לקמיה דרבא**. לאותה תשובה: **שכר בחיס ושכר ספיוות**. גובה מהן או לא: **מי אמריתן כיון דפחטן**. שמתסרתין כל זמן שמתישנין: **לאו עלנא**. מיקרו שאין עולה ומשכחין על גבי מינייהו: **או דילמא כיון דלא ידיע פחטיהו**. שעל יד על יד מתחסר ואינו ניכר פחיתותו להדיא והואיל ונטול הימנו שכר עולה ומשכחין הוא ויהו ליה מההוא אגרא: **אמרוה קמיה דרב יוסף**. הא דלמנר רבא דהא לא מיבעיא ליה דעלנא כל מידי משמע רבא דמי למויגא דרבא. שכשהיה רבא לומד לפניו היה מוגז עליו: **לא תסיב ארבעין כו'**. לפי שהגיס לבו שאל לו מקרא זה כדי להשפיל דעמו: **כמדבר שהוא מופקר לכל**. נעשית לו התורה כמו נחליאל. (ט) נחליאל. (ט) נחליאל.